

Oudkarspel, Kerkgebouw, Ned Herv

Foto: oudkar a0352-1630n
Datering: >1630
Door: Roelant Roghman (1597-1692)
Copyright: Teyler's Museum in Haarlem?

De verschillen:

Marianne heeft 3 gebouwen, Joop heeft 1 gebouw
Volgens mij heeft Marianne er één te veel en ik twee te weinig, dat is maar hoe je het ziet.

Marianne laat een nieuw gebouw ontstaan elke keer als de naam verandert (maar dan mis ik de kapel).

Ik heb één gebouw met 4 namen kapel, Aldenkercha, St Maartenskerk en Allemanskerk.

Uitgaande van een gebouw is een gebouw zolang het een gebouw is, kom ik bij nader inzien op 3 gebouwen: kapel>naamsverandering>Aldenkercha; Aldenkercha>verbrand, nieuw gebouw> St M>verbrand, nieuw gebouw>Allemanskerk

Gebouwinformatie

Periode

±1000 ontstaan door bouw

Gebouwhistorie

<u>Datum</u>	<u>Gebruik</u>	<u>Straat of wijk, Plaats</u>	<u>Naam van het gebouw</u>
±1000	kerk	Oudkarspel	kapel te Oudkarspel
1094	kerk	Oudkarspel	Aldenkercha
1415	kerk	Oudkarspel	St Maartenskerk
>1969	kerk	Oudkarspel	Allemanskerk

Eigenaren

1000	Bisschop Conrad, bisschop
1094	Kapittel van den H. Joannes en deszelfs kanonniken

Historische beschrijving

ZO WAS HET EERST:

een kapel rond het jaar 1000

in de 11e eeuw de Aldenkercha

Later werd de kerk de St Maartenskerk (voor de Reformatie)

De Allemanskerk [JWG: de naam hoort dan nog St Maartenskerk te zijn, denk ik] is korte tijd een stadskerk geweest gedurende de jaren 1415 - 1426

In 1574 kwam de kerk in protestantse handen.

de St.-Maartenskerk in 1969 door brand grotendeels verwoest

Na herbouw krijgt de kerk de naam Allemanskerk

ZO IS HET NU:

uit deze tekst zijn nu eventuele missers uit de bron verbeterd/weggelaten of aangepast

de volgorde is chronologisch (uit verschillende bronnen samengesteld)

Onderstaand tekstveld stond eerst in NOTITIES, dat blad is nu weer leeg

Er was op deze plaats al een kapel rond het jaar 1000, deze kerk was een dochterkerk van de kerk van Schoorl.

In 1094 deed bisschop Conrad officieel afstand van zijn rechten op Schoorl en de bijkerken "tot hulpmiddel voor mijne ziele" en heeft deze "in bezit gegeven aan den H. Joannes en deszelfs kanonniken te Utrecht om de vruchten daarvan tot behoef van hunne kleedinge te genieten."

De opbrengsten van de kerkelijke goederen in Schoorl gingen dus naar het kapittel. Maar deze overeenkomst hield ook in dat de verantwoordelijkheid voor de zielzorg in handen werd gelegd van het kapittel.

Oudkarspel, Kerkgebouw, Ned Herv

De kerk is bijna 110 voeten lang en 46 voeten breed.

Het eerste gebouw (de kapel) was waarschijnlijk van hout. De kerk van Oudkarspel heette in de 11e eeuw de Aldenkercha. Later werd de kerk de St Maartenskerk genoemd, gewijd aan de Heilige Martinus en dateert van voor de Reformatie.

De oudste delen van het huidige kerkgebouw zijn uit de twaalfde tot veertiende eeuw. Het allereerste stenen gebouw was grotendeels opgetrokken uit tufdrijfsteen (aan het koor is veel tufsteen verwerkt) en had een vierkante toren met spits. Deze spits is in 1621 door blikseminslag verloren gegaan. De huidige toren is deels nog uit die tijd (12e eeuw). Dat is onder andere te zien aan de ronde romaanse bogen van ramen en portaal van de kerk. Het schip werd vernieuwd in de 14e eeuw en het koor werd rond 1500 bijgebouwd. Dit is goed aan de gotische ramen te zien met hun spitse bogen. Het huidige gebouw laat deze bouwgeschiedenis goed zien.

De Allemanskerk [JWG: heette toen echter waarschijnlijk nog St-Maartenskerk] is korte tijd een stadskerk geweest. In het jaar 1415 verleende Willem de Zesde, hertog van Beieren en beheerder van dit gebied, stadsrecht aan de vier dorpen van Langedijk. In 1426 raakten deze het stadsrecht weer kwijt, na een verloren strijd van Willems dochter Jacoba van Beieren tegen haar rivaal Philips van Bourgondië.

In 1574 kwam de kerk in protestantse handen.

Op het koor bevinden zich 28 fraai bewerkte grafstenen, waarvan de oudste dateert uit 1574. Een overzicht van de inscripties en nadere gegevens zijn opgenomen in een lijst, die op verzoek beschikbaar is.

In het koor hangt het wapen van de Ambachtsheer en 3 koperen kronen. Op de klok staat "In het jaar 1630 ben ik doen maken en tot Oudkarspel gekomen voor 't eerst. Hendrik Jansz Vader en Willem Cornelisz Bovis zijn mijn kerkmeesters geweest". De klok is 4,5 voet wijd en 3,75 voet hoog en hangt op 97 treden uit de grond.

In de linker zijbeuk staat een 17e eeuwse smeedijzeren kist, met sierbeslag, deels getordeerde hengsels, een sleutelschild in ruitvorm, met opengewerkte randen met voluten en bladwerk. De vlakken zijn beschilderd met bloemen, de banden met sierpatronen van zaagvormen.

Onder het koor bevindt zich een grafkelder van de Heer van Oud Carspel. In het vernieuwde register van 1730 staat onder nummer 11 op de eerste regel: "op het hooge Choor Graf 1-2 de Ingang in de Heer's kelder". In deze kelder werd onder meer bijgezet Joan van Stalburg, predikant te Oudkarspel van 1743 tot zijn dood in 1777.

De kerk werd in 1868 ingrijpend verbouwd. De kerkvoogden van de Nederlandse Hervormde Kerk vertrouwden het niet met die scheef gezakte toren, eigendom van de gemeente. Oudere afbeeldingen laten zien dat voorheen de toren niet zo scheef stond. Het hele kerkgebouw verkeerde in zeer slechte en vervallen staat. Op 17 juni 1867 stuurden de kerkvoogden een brief naar het gemeentebestuur met het verzoek "om het schoollokaal, waarin ze hun godsdienstoefeningen hielden, wegens de slechte staat van het kerkgebouw, nog wat langer te mogen gebruiken en of het gemeentebestuur de toren, welke scheef was gezakt maar wilde rechtzetten". Het antwoord luidde: "Als de heren kerkvoogden besluiten de kerk te gaan restaureren, zullen wij hetzelfde met de toren. Besluit u echter tot sloop en nieuwbouw, dan doen wij insgelijk met de toren". Er werd tenslotte in gezamenlijk overleg besloten tot restauratie en op 3 september 1867 kwam er een brief binnen van de heer K. Klay uit Winkel, die voor f.1000,- de toren wel wilde rechtzetten, te betalen als hij recht stond. Men ging daar echter niet op in, maar besloten werd een kundig architect te laten opmaken: ten eerste een bestek en tekening tot herstel der kerk en toren en ten tweede een bestek en tekening van een fatsoenlijke pastorie, te bouwen in het Hof aldaar. (Met 'het Hof' werd bedoeld het terrein en de tuin, waar eerder het huis van de ambachtsheer had gestaan. Het zogenaamde kasteel(thans Dorpsstraat 866 en omgeving) werd in 1808 gesloopt).

De aangetrokken architect was de heer Hana, lid der Koninklijke Academie de Beeldende Kunsten te Amsterdam. Deze was bereid om de bestekken te maken, maar hij verklaarde wel "dat het van groot belang zou zijn als het rechtzetten der toren vooraf zou gaan aan het herstel der kerk". Op 26 maart 1868 geeft de burgemeester in een raadsvergadering te kennen, dat hij weet dat het in de geest der gemeentenaren zou zijn, dat na het rechtzetten der toren, deze tevens ter verfraaiing een spits zou krijgen en verdere versiering aangebracht zouden worden als lijsten, banden en contreforten, als ook een uurwerk met vier wijzerborden en een klok om te luiden.

Zoals gebruikelijk bij zo'n groot werk ontstonden er ook de gebruikelijke problemen. In het raadsverslag van 23 december 1868 staat: "Er heeft een ongeluk in de kerk plaatsgevonden door het vallen van nieuw gebouwde kolommen. Hierdoor zijn vele werklieden min of meer ernstig gewond". Aannemer en architect gaven elkaar de schuld, maar het gevolg was, dat de kolommen werden verzwaard, wat dan weer gepaard ging met meerdere kosten enz. enz. Uiteindelijk stond de toren recht en werd naar genoegen van de dorpingen verfraaid. Een hoge slanke spits sierde de toren, de wijzerborden werden aangebracht en er werd een nieuw uurwerk aangeschaft. De kerk zelf werd ook grondig hersteld en er werd niet op een dubbeltje gekeken. Het moest mooi worden en dat lukte.

Dat de kerkvoogden financieel in staat waren de kerk zo grondig te restaureren, was hoofdzakelijk te danken aan de nalatenschap van Reyer Adriaanszoon Groenveld, een vroegere burgemeester van Oudkarspel. Hij vermaakte veel van zijn bezittingen - waaronder veel landerijen - aan de kerk van Oudkarspel, waardoor die in staat was tot grote uitgaven. Het was

Oudkarspel, Kerkgebouw, Ned Herv

dan ook niet verwonderlijk, dat een metershoog gedenkbord voor Groenveld in de kerk werd aangebracht. Het hierop voorkomende gedicht werd gemaakt door H.J. Hofdiik en luidde aldus:

Wie 't schitterende goud,
Verkeert in dof cement
Om daarmee God ter eere een bouwval op te halen
Dien mag het nageslacht dat stille deugd erkent
Wel met den lauwerkrans van eeuwgen dank betalen.
Zo blijft dan Groenvelds naam den Meester loont het werk,
Op 't innigst saamgesnoerd aan deez verbouwde kerk.

Het orgel in de kerk is in 1873/74 gebouwd door de gebroeders C.B. en P.J. Adema te Leeuwarden.

In de rechter zijbeuk is tegen de wand een Doopboom aangebracht. Als een kind gedoopt wordt, komt er een blaadje met zijn/haar naam aan de boom. Als de kinderen afscheid van de kinderdienst nemen en/of bij het verlaten van de basisschool wordt het blaadje aan hen gegeven als teken van de bij hun leeftijd passende grotere zelfstandigheid, ook in het geloof. De doopboom is geschonken door de weduwe van Ds Gerrit van Arkel, die in de oorlog omkwam bij een treinbeschieting.

Nadat de St.-Maartenskerk in 1969 door brand grotendeels werd verwoest wordt de kerk weer opgebouwd, met een stompe toren. Na herbouw krijgt de kerk de naam Allemanskerk.

In 1972 bouwde Hubert Schreurs (Adema's kerkorgelbouw van 1855) een geheel nieuw orgel. Rechts naast het orgel zijn de overblijfselen van een put te zien. Voor de brand was er in het koor een put die zelfs bij grote droogte nog water gaf. Als deze ook opgedroogd was moest water uit de duinstreek gehaald worden. Bij de restauratie is de put niet hersteld. De belangrijke functie ervan behoorde tot het verleden.

PS Predikant was hier o.a. Franciscus Pereboom.

Bouwkundige beschrijving

Bouwkundige beschrijving

De kerk is bijna 110 voeten lang en 46 voeten breed.

Het eerste gebouw (de kapel) van rond 1000 was waarschijnlijk van hout.

De oudste delen van het huidige kerkgebouw zijn uit de twaalfde tot veertiende eeuw. Het allereerste stenen gebouw was grotendeels opgetrokken uit tufdrijfsteen (aan het koor is veel tufsteen verwerkt) en had een vierkante toren met spits. Deze spits is in 1621 door blikseminslag verloren gegaan. De huidige toren is deels nog uit die tijd (12e eeuw). Dat is onder andere te zien aan de ronde romaanse bogen van ramen en portaal van de kerk.

Het schip werd vernieuwd in de 14e eeuw en het koor werd rond 1500 bijgebouwd. Dit is goed aan de gotische ramen te zien met hun spitse bogen. Het huidige gebouw laat deze bouwgeschiedenis goed zien.

De kerk werd in 1868 ingrijpend verbouwd.

De kerkvoogden van de Nederlandse Hervormde Kerk vertrouwden het niet met die scheef gezakte toren, eigendom van de gemeente. Oudere afbeeldingen laten zien dat voorheen de toren niet zo scheef stond. Het hele kerkgebouw verkeerde in zeer slechte en vervallen staat.

Er werd tenslotte in gezamenlijk overleg besloten tot restauratie

besloten werd een kundig architect te laten opmaken: ten eerste een bestek en tekening tot herstel der kerk en toren en ten tweede een bestek en tekening van een fatsoenlijke pastorie, te bouwen in het Hof aldaar.

De aangetrokken architect was de heer Hana, lid der Koninklijke Academie de Beeldende Kunsten te Amsterdam. Deze was bereid om de bestekken te maken, maar hij verklaarde wel "dat het van groot belang zou zijn als het rechtzetten der toren vooraf zou gaan aan het herstel der kerk".

Op 26 maart 1868 geeft de burgemeester in een raadsvergadering te kennen, dat hij weet dat het in de geest der gemeentenaren zou zijn, dat na het rechtzetten der toren, deze tevens ter verfraaiing een spits zou krijgen en verdere versiering aangebracht zouden worden als lijsten, banden en contreforten, als ook een uurwerk met vier wijzerborden en een klok om te luiden.

In het raadsverslag van 23 december 1868 staat: "Er heeft een ongeluk in de kerk plaatsgevonden door het vallen van nieuw gebouwde kolommen. Hierdoor zijn vele werklieden min of meer ernstig gewond". Aannemer en architect gaven elkaar de schuld, maar het gevolg was, dat de kolommen werden verzaagd, wat dan weer gepaard ging met meerdere kosten enz. enz. Uiteindelijk stond de toren recht en

werd naar genoegen van de dorpelingen verfraaid. Een hoge slanke spits sierde de toren, de wijzerborden werden aangebracht

en er werd een nieuw uurwerk aangeschaft. De kerk zelf werd ook grondig hersteld en er werd niet op een dubbeltje gekeken.

Onder het koor bevindt zich een grafkelder van de Heer van Oud Carspel.

Rechts naast het orgel zijn de overblijfselen van een put te zien.

Bij de restauratie is de put niet hersteld.

Nadat de St.-Maartenskerk in 1969 door brand grotendeels werd verwoest wordt de kerk weer opgebouwd, met een stompe toren.

Oudkarspel, Kerkgebouw, Ned Herv

INTERIEUR

In het koor hangt het wapen van de Ambachtsheer en 3 koperen kronen.

Op het koor bevinden zich 28 fraai bewerkte grafstenen, waarvan de oudste dateert uit 1574.

Op de klok staat "In het jaar 1630 ben ik doen maken en tot Oudkarspel gekomen voor 't eerst. Hendrik Jansz Vader en Willem Cornelisz Bovis zijn mijn kerkmeesters geweest". De klok is 4,5 voet breed en 3,75 voet hoog en hangt op 97 treden uit de grond.

Een metershoog gedenkbord voor Groenveld in de kerk werd aangebracht. Het hierop voorkomende gedicht werd gemaakt door H.J. Hofdiik en luidde aldus:

Wie 't schitterende goud,

Verkeert in dof cement

Om daarmee God ter eere een bouwval op te halen

Dien mag het nageslacht dat stille deugd erkent

Wel met den lauwerkrans van eeuwgen dank betalen.

Zo blijft dan Groenvelds naam den Meester loont het werk,

Op 't innigst saamgesnoerd aan deez verbouwde kerk.

Het orgel in de kerk is in 1873/74 gebouwd door de gebroeders C.B. en P.J. Adema te Leeuwarden.

In 1972 bouwde Hubert Schreurs (Adema's kerkorgelbouw van 1855) een geheel nieuw orgel.

Bronnen

achtergrond info (zie bijlage)

1. 1 jan 2000 [oudkar a0352-01] - Oudkarspel, kerk Ned Herv - Info 1 (1 jan 2000)
2. 2001 [oudkar a0352-02] - Oudkarspel, kerk Ned Herv - Info 2 (2001)
3. feb 2003 [oudkar a0352-03] - Oudkarspel, kerk Ned Herv - Info 3 (feb 2003)
4. aug 2004 [oudkar a0352-04] - Oudkarspel, kerk Ned Herv - Info 4 (aug 2004)
5. 1 jul 2005 [oudkar a0352-05] - Oudkarspel, kerk Ned Herv - Info 5 (1 jul 2005)

Deze bronnen zijn
verzonnen, 5 soms
overlappende info's van
5 verschillende sites

Register van namen

Adema, C.B.		
1873/1874	vermelding	zie bron nr. 5. [oudkar a0352-05]
Adema, P.J.		
1873/1874	vermelding	zie bron nr. 5. [oudkar a0352-05]
Arkel, weduwe van Ds Gerrit van		
>1945	vermelding	zie bron nr. 5. [oudkar a0352-05]
Bovis, Willem Cornelisz		
>1630	vermelding beroep	zie bron nr. 4. [oudkar a0352-04]
Carspel, Heer van Oud		
1730	begraven	zie bron nr. 5. [oudkar a0352-05]
Conrad, Bisschop		
±1000	eigenaar	zie bron nr. 2. [oudkar a0352-02]
<1094	eigenaar	zie bron nr. 2. [oudkar a0352-02]
1094	vorige eigenaar	zie bron nr. 2. [oudkar a0352-02]
Groenveld, Reyer Adriaanszoon		
<1868	vermelding	zie bron nr. 5. [oudkar a0352-05]
Hana, Heer		
±1808	vermelding	zie bron nr. 5. [oudkar a0352-05]
Hofdiik, H.J.		
>1868	auteur	zie bron nr. 5. [oudkar a0352-05]
kanonniken, Kapittel van den H. Joannes en deszelfs		
1094	eigenaar	zie bron nr. 2. [oudkar a0352-02]
Klay, K.		
3 sep 1867	vermelding	zie bron nr. 5. [oudkar a0352-05]
Schreurs, Hubert		
1972	vermelding	zie bron nr. 5. [oudkar a0352-05]
Stalburg, Joan van		
1777	begraven	zie bron nr. 5. [oudkar a0352-05]
Vader, Hendrik Jansz		
>1630	vermelding beroep	zie bron nr. 4. [oudkar a0352-04]

Oudkarspel, Kerkgebouw, Ned Herv

Bijlage 1.

[oudkar a0352-01] Oudkarspel, kerk Ned Herv - Info 1

Soort: achtergrond info
Datum: 1 jan 2000
Plaats: Oudkarspel
Onderwerp: beschrijving van internet
Archief:
internet
Toegangsnr.:
Inventarisnr.: oudkar a0352-01
Status: gezien en geverifieerd op 5 jul 2005
Multimedia: www.***.nl/***.htm
Trefwoorden: kerk

hier is de site genoteerd als link [GO]

Goederenvermeldingen

- ±1200 Gebouw Aldenkercha
- 1574 Gebouw St Maartenskerk

Brontekst

Info 1 - www.***.nl van 1 jan 2000

hier staat van de site alleen de homepage

De kerk van Oudkarspel heette in de 11e eeuw de Aldenkercha. Later werd de kerk de St Maartenskerk genoemd, gewijd aan de Heilige Martinus en dateert van voor de Reformatie.

Bijlage 2.

[oudkar a0352-02] Oudkarspel, kerk Ned Herv - Info 2

Soort: achtergrond info
Datum: 2001
Plaats: Oudkarspel
Onderwerp: beschrijving van internet
Archief:
internet
Toegangsnr.:
Inventarisnr.: oudkar a0352-02
Status: gezien en geverifieerd op 5 jul 2005
Multimedia: www.***.nl/***.htm
Trefwoorden: kapel
kerk

Betrokkenen

- eigenaar
Bisschop Conrad, Kapittel van den H. Joannes en deszelfs
kanonniken
- vorige eigenaar
Bisschop Conrad

Goederenvermeldingen

- ±1000 Gebouw kapel te Oudkarspel
- 1094 Gebouw Aldenkercha

Oudkarspel, Kerkgebouw, Ned Herv

Brontekst

Info 2 - www.***.nl uit 2001

Er was op deze plaats al een kapel rond het jaar 1000; waarschijnlijk van hout.

Deze kerk was een dochterkerk van de kerk van Schoorl.

In 1094 deed bisschop Conrad officieel afstand van zijn rechten op Schoorl en de bijkerken "tot hulpmiddel voor mijne ziele" en heeft deze "in bezit gegeven aan den H. Joannes en deszelfs kanonniken te Utrecht om de vruchten daarvan tot behoef van hunne kleedinge te genieten."

De opbrengsten van de kerkelijke goederen in Schoorl gingen dus naar het kapittel. Maar deze overeenkomst hield ook in dat de verantwoordelijkheid voor de zielzorg in handen werd gelegd van het kapittel.

Bijlage 3.

[oudkar a0352-03] Oudkarspel, kerk Ned Herv - Info 3

Soort: achtergrond info
Datum: feb 2003
Plaats: Oudkarspel
Onderwerp: beschrijving van internet
Archief: internet

Toegangsnr.:
Inventarisnr.: oudkar a0352-03
Status: gezien en geverifieerd op 5 jul 2005
Multimedia: www.***.nl/***.htm

Trefwoorden: blikseminslag
kapel
kerk
kerkspits
koor (van een kerk)
schip (van een kerk)
tufdrijfsteen

Goederenvermeldingen

- 1621 Gebouw St Maartenskerk

Brontekst

Info 3 - www.***.nl uit feb 2003 van feb 2003

De kerk is bijna 110 voeten lang en 46 voeten breed.

Het eerste gebouw (de kapel) was waarschijnlijk van hout. De oudste delen van het huidige kerkgebouw zijn uit de twaalfde tot veertiende eeuw. Het allereerste stenen gebouw was grotendeels opgetrokken uit tufdrijfsteen (aan het koor is veel tufsteen verwerkt) en had een vierkante toren met spits. Deze spits is in 1621 door blikseminslag verloren gegaan. De huidige toren is deels nog uit die tijd (12e eeuw). Dat is onder andere te zien aan de ronde romaanse bogen van ramen en portaal van de kerk.

Het schip werd vernieuwd in de 14e eeuw en het koor werd rond 1500 bijgebouwd. Dit is goed aan de gotische ramen te zien met hun spitse bogen. Het huidige gebouw laat deze bouwgeschiedenis goed zien.

Bijlage 4.

[oudkar a0352-04] Oudkarspel, kerk Ned Herv - Info 4

Soort: achtergrond info
Datum: aug 2004
Plaats: Oudkarspel
Onderwerp: beschrijving van internet
Archief: internet

Toegangsnr.:
Inventarisnr.: oudkar a0352-04
Status: gezien en geverifieerd op 5 jul 2005
Multimedia: www.***.nl/***.htm

Oudkarspel, Kerkgebouw, Ned Herv

Betrokkenen

- vermelding beroep
Hendrik Jansz Vader, Willem Cornelisz Bovis

Goederenvermeldingen

- 1415 Gebouw St Maartenskerk

Brontekst

Info 4 - www.***.nl van aug 2004

De Allemanskerk [JWG: heette toen echter waarschijnlijk nog St-Maartenskerk] is korte tijd een stadskerk geweest. In het jaar 1415 verleende Willem de Zesde, hertog van Beieren en beheerder van dit gebied, stadsrecht aan de vier dorpen van Langedijk. In 1426 raakten deze het stadsrecht weer kwijt, na een verloren strijd van Willems dochter Jacoba van Beieren tegen haar rivaal Phillips van Bourgondië. In 1574 kwam de kerk in protestantse handen.

In het koor hangt het wapen van de Ambachtsheer en 3 koperen kronen. Op de klok staat "In het jaar 1630 ben ik doen maken en tot Oudkarspel gekomen voor 't eerst. Hendrik Jansz Vader en Willem Cornelisz Bovis zijn mijn kerkmeesters geweest". De klok is 4,5 voet wijd en 3,75 voet hoog en hangt op 97 treden uit de grond.

Bijlage 5.

[oudkar a0352-05] Oudkarspel, kerk Ned Herv - Info 5

Soort: achtergrond info
Datum: 1 jul 2005
Plaats: Oudkarspel
Onderwerp: beschrijving van internet
Archief: internet
Toegangsnr.:
Inventarisnr.: oudkar a0352-05
Status: gezien en geverifieerd op 5 jul 2005
Multimedia: www.***.nl/***.htm
Trefwoorden: brand
burgemeester
doopboom
drinkwater
gemeente
grafkelder
kerk
kerktoren
put
restauratie
schoollokaal

Oudkarspel, Kerkgebouw, Ned Herv

Betrokkenen

- overlijden
Ds Gerrit van Arkel
- begraven
Heer van Oud Carspel, Joan van Stalburg
- vermelding
C.B. Adema, Heer Hana, Hubert Schreurs, K. Klay, P.J. Adema,
Reyer Adriaanszoon Groenveld, weduwe van Ds Gerrit van Arkel
- vermelding beroep
Franciscus Pereboom
- auteur
H.J. Hofdiik

Goederenvermeldingen

- 1969 Gebouw St Maartenskerk
- >1969 Gebouw Allemanskerk
- 1972 Gebouw Allemanskerk

Brontekst

Info 5 - www.***.nl van 1 jul 2005

De kerk werd in 1868 ingrijpend verbouwd. De kerkvoogden van de Nederlandse Hervormde Kerk vertrouwden het niet met die scheef gezakte toren, eigendom van de gemeente. Oudere afbeeldingen laten zien dat voorheen de toren niet zo scheef stond. Het hele kerkgebouw verkeerde in zeer slechte en vervallen staat. Op 17 juni 1867 stuurden de kerkvoogden een brief naar het gemeentebestuur met het verzoek "om het schoollokaal, waarin ze hun godsdienstoefeningen hielden, wegens de slechte staat van het kerkgebouw, nog wat langer te mogen gebruiken en of het gemeentebestuur de toren, welke scheef was gezakt maar wilde rechtzetten". Het antwoord luidde: "Als de heren kerkvoogden besluiten de kerk te gaan restaureren, zullen wij hetzelfde met de toren. Besluit u echter tot sloop en nieuwbouw, dan doen wij insgelijk met de toren".

Er werd tenslotte in gezamenlijk overleg besloten tot restauratie en op 3 september 1867 kwam er een brief binnen van de heer K. Klay uit Winkel, die voor f.1000,- de toren wel wilde rechtzetten, te betalen als hij recht stond. Men ging daar echter niet op in, maar besloten werd een kundig architect te laten opmaken: ten eerste een bestek en tekening tot herstel der kerk en toren en ten tweede een bestek en tekening van een fatsoenlijke pastorie, te bouwen in het Hof aldaar. Met 'het Hof' werd bedoeld het terrein en de tuin, waar eerder het huis van de ambachtsheer had gestaan. Het zogenaamde kasteel. Dit werd in 1808 gesloopt (thans Dorpsstraat 866 en omgeving).

De aangetrokken architect was de heer Hana, lid der Koninklijke Academie de Beeldende Kunsten te Amsterdam. Deze was bereid om de bestekken te maken, maar hij verklaarde wel "dat het van groot belang zou zijn als het rechtzetten der toren vooraf zou gaan aan het herstel der kerk". Op 26 maart 1868 geeft de burgemeester in een raadsvergadering te kennen, dat hij weet dat het in de geest der gemeentenaren zou zijn, dat na het rechtzetten der toren, deze tevens ter verfraaiing een spits zou krijgen en verdere versiering aangebracht zouden worden als lijsten, banden en contreforten, als ook een uurwerk met vier wijzerborden en een klok om te luiden.

Zoals gebruikelijk bij zo'n groot werk ontstonden er ook de gebruikelijke problemen. In het raadsverslag van 23 december 1868 staat: "Er heeft een ongeluk in de kerk plaatsgevonden door het vallen van nieuw gebouwde kolommen. Hierdoor zijn vele werklieden min of meer ernstig gewond". Aannemer en architect gaven elkaar de schuld, maar het gevolg was, dat de kolommen werden verzwaaard, wat dan weer gepaard ging met meerdere kosten enz. enz. Uiteindelijk stond de toren recht en werd naar genoegen van de dorpelingen verfraaid. Een hoge slanke spits sierde de toren, de wijzerborden werden aangebracht en er werd een nieuw uurwerk aangeschaft. De kerk zelf werd ook grondig hersteld en er werd niet op een dubbeltje gekeken.

Het moest mooi worden en dat lukte. Dat de kerkvoogden financieel in staat waren de kerk zo grondig te restaureren, was hoofdzakelijk te danken aan de nalatenschap van Reyer Adriaanszoon Groenveld, een vroegere burgemeester van Oudkarspel. Hij vermaakte veel van zijn bezittingen - waaronder veel landerijen - aan de kerk van Oudkarspel, waardoor die in staat was tot grote uitgaven. Het was dan ook niet verwonderlijk, dat een metershoog gedenkbord voor Groenveld in de kerk werd aangebracht. Het hierop voorkomende gedicht werd gemaakt door H.J. Hofdiik en luidde aldus:

Wie 't schitterende goud,

Verkeert in dof cement

Om daarmee God ter eere een bouwval op te halen

Dien mag het nageslacht dat stille deugd erkent

Wel met den lauwerkrans van eeuwen dank betalen.

Zo blijft dan Groenvelds naam den Meester loont het werk,

Op 't innigst saamgesnoerd aan deez verbouwde kerk.

Het orgel in de kerk is in 1873/74 gebouwd door de gebroeders C.B. en P.J. Adema te Leeuwarden.

Nadat de St.-Maartenskerk in 1969 door brand grotendeels werd verwoest wordt de kerk weer opgebouwd, met een stompe toren. Na herbouw krijgt de kerk de naam Allemanskerk. In 1972 bouwde Hubert Schreurs (Adema's kerkorgelbouw van 1855) een geheel nieuw orgel.

Onder het koor bevindt zich een grafkelder van de Heer van Oud Carspel. In het vernieuwde register van 1730 staat onder nummer 11 op de eerste regel: "op het hoge Choor Graf 1-2 de Ingang in de Heer's kelder". In deze kelder werd onder meer bijgezet Joan van Stalburg, predikant te Oudkarspel van 1743 tot zijn dood in 1777.

Op het koor bevinden zich 28 fraai bewerkte grafstenen, waarvan de oudste dateert uit 1574. Een overzicht van de inscripties en nadere gegevens zijn opgenomen in een lijst, die op verzoek beschikbaar is.

Rechts naast het orgel zijn de overblijfselen van een put te zien. Voor de brand was er in het koor een put die zelfs bij grote droogte nog water gaf. Als deze ook opgedroogd was moest water uit de duinstreek gehaald worden. Bij de restauratie is de put niet hersteld. De belangrijke functie ervan behoorde tot het verleden.

In de linker zijbeuk staat een 17e eeuwse smeedijzeren kist, met sierbeslag, deels getordeerde hengsels, een sleutelschild in ruitvorm, met opengewerkte randen met voluten en bladwerk. De vlakken zijn beschilderd met bloemen, de banden met sierpatronen van zaagvormen. In de rechter zijbeuk is tegen de wand een Doopboom aangebracht. Als een kind gedoopt wordt, komt er een blaadje met zijn/haar naam aan de boom. Als de kinderen afscheid van de kinderdienst nemen en/of bij het verlaten van de basisschool wordt het blaadje aan hen

Oudkarspel, Kerkgebouw, Ned Herv

gegeven als teken van de bij hun leeftijd passende grotere zelfstandigheid, ook in het geloof. De doopboom is geschonken door de weduwe van Ds Gerrit van Arkel, die in de oorlog omkwam bij een treinbeschieting. Predikant was hier o.a. Franciscus Pereboom.